FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT L.A. GEELHOED fremsat den 16. september 2004 [1]

I — Indledning

1. I denne sag har Oberlandesgericht Düsseldorf (Tyskland) forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende artikel 16, nr. 4, i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager [2] (herefter »Bruxelles-konventionen«). Denne bestemmelse giver i visse tilfælde enekompetence til retterne i en kontraherende stat, på hvis område der er ansøgt om deponering eller registrering af et patent, eller hvor deponering eller registrering er foretaget eller anses for at være foretaget.

2. Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, om enekompetencen kun finder anvendelse i forbindelse med en sag (med virkning erga omnes) om, at et patent er en nullitet, eller tillige i forbindelse med en sag om patentkrænkelse, når en af parterne har gjort gældende, at patentet er ugyldigt eller en nullitet.

3. I forbindelse med en sag om patentkrænkelse kan den situation forekomme, at sagsøgte påberåber sig, at patentet er en nullitet. Ligeledes kan sagsøgeren i forbindelse med et anerkendelsessøgsmål om, at et patent ikke er krænket, påberåbe sig, at patentet er ugyldigt eller en nullitet, til støtte for, at der ikke kan være tale om en krænkelse. Denne situation er opstået i tvisten i hovedsagen. Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, om det er af betydning, at den ret, som sagen er indbragt for, finder, at påstanden om, at patentet er en nullitet eller ugyldigt, skal tages til følge eller forkastes, og ligeledes, om det tidspunkt, hvor denne indsigelse rejses under sagen, spiller en rolle.

4. Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, er en undtagelse fra det grundlæggende princip i konventionens artikel 2. Artikel 2 bestemmer, at personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne stat. Denne artikel bygger på grundsætningen »actor sequitur forum rei«. Artikel 2 tilsigter dermed at beskytte sagsøgtes rettigheder. Ifølge Domstolens faste praksis skal undtagelserne fra artikel 2 — på grund af

1 — Originalsprog: nederlandsk.

2 — EFT 1978 L 304, s. 17. Den konsoliderede udgave af konventionen med senere ændringer findes i EFT 1998 C 27, s. 1.

dette princips generelle karakter — fortolkes snævert [3].

5. På den anden side fremmer en vid fortolkning af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, retssikkerheden og mindsker risikoen for indbyrdes modstridende afgørelser. Kompetencen til at behandle spørgsmålet om et patents gyldighed ligger i så fald altid hos den samme ret og — endnu vigtigere — det er ikke ønskeligt at fortolke artikel 16, nr. 4, således, at sagsøgerens valg af at anlægge sag om nullitet eller om, at der ikke foreligger en krænkelse, er afgørende for, hvilken ret der har kompetence. Forum shopping skal i videst muligt omfang udelukkes.

II — De relevante retsregler, de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

6. Bruxelles-konventionens artikel 2, der findes i Afsnit II, Afdeling 1, med overskriften »Almindelige bestemmelser«, har følgende ordlyd:

»Med forbehold af bestemmelserne i denne konvention skal personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne stat [...]«

7. Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, der findes i Afsnit II, Afdeling 5, med overskriften »Enekompetence«, bestemmer:

»Enekompetente, uden hensyn til bopæl, er: [...] i sager om registrering eller gyldighed af patenter, varemærker, mønstre og modeller samt andre lignende rettigheder, der medfører deponering eller registrering, retterne i den kontraherende stat, på hvis område der er ansøgt om deponering eller registrering, eller hvor deponering eller registrering er foretaget eller ifølge bestemmelserne i en international konvention anses for at være foretaget.«

8. Bruxelles-konventionen er i mellemtiden blevet erstattet af Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område [4]. Denne forordning regulerer imidlertid ikke den foreliggende sag, da den kun finder anvendelse på sager, der er anlagt, og officielt bekræftede dokumenter, der er fremkommet efter forordningens ikrafttrædelse den 1. marts 2002, hvilket ikke er tilfældet i denne sag.

9. Spørgsmålet er rejst i en tvist mellem Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co.

3 — Jf. f.eks. dom af 27.9.1988, sag 189/87, Kalfelis, Sml. s. 5565, præmis 19, og af 10.6.2004, sag C-168/02, Kronhofer, Sml. I, s. 6009, præmis 12-14.

4 — EFT L 12, s. 1. Bruxelles-konventionen finder fortsat anvendelse i Det Forenede Kongerige og Danmark.

KG (GAT) (herefter »GAT«), der har hjemsted i Alsdorf (sagsøger i hovedsagen) og Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG (LuK) (herefter »LuK«), som har hjemsted i Bühl (sagsøgte i hovedsagen). Parterne er konkurrenter inden for bilteknik.

10. Sagsøgeren i hovedsagen afgav til Ford-Werke AG, Köln, tilbud på en kontrakt om levering af en mekanisk torsionsdæmper. Sagsøgte i hovedsagen gjorde gældende, at sagsøgeren bl.a. krænkede franske patenter, som sagsøgte var indehaver af. Sagsøgeren anlagde sag med påstand om, at der ikke forelå patentkrænkelse, ved Landgericht Düsseldorf med henblik på at få fastslået, at sagsøgte ikke havde nogen ret i henhold til de franske patenter, idet sagsøgeren gjorde gældende, at de var en nullitet eller ugyldige.

11. Landgericht Düsseldorf fandt, at den havde international kompetence til at træffe afgørelse i sagen om krænkelse af de franske patenter. Retten fandt ligeledes, at den havde kompetence til at påkende tvisten om patenternes nullitet eller ugyldighed. Ifølge forelæggelseskendelsen til Domstolen støttede retten sig i denne henseende til en snæver fortolkning af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, som angiveligt var nødvendig for at undgå, at en ret mister sin kompetence, hvis sagsøgte i en krænkelsessag påberåber sig, at det pågældende patent er en nullitet.

12. Landgericht frifandt sagsøgte og fastslog, at patenterne opfyldte patenterbarhedsbetingelserne. Sagsøgeren iværksatte en appel til prøvelse af denne afgørelse ved Oberlandesgericht Düsseldorf. I forbindelse med sagens behandling har Oberlandesgericht stillet Domstolen det præjudicielle spørgsmål, der er nævnt i punkt 2.

13. Oberlandesgericht har i forelæggelseskendelsen navnlig understreget, at der uanset den valgte løsning er risiko for indbyrdes modstridende afgørelser. Retten er ligeledes af den opfattelse, at det er vigtigt at understrege, at udstedelsen af et patent er en overhøjhedsafgørelse, som bør underlægges den pågældende stats retsinstansers kontrol og ikke udenlandske retsinstansers kontrol. Oberlandesgericht er af den opfattelse, at Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, netop tilsigter, at dette hensyn tages i betragtning.

III — Indlæg ved Domstolen

14. Der er indgivet indlæg af sagsøgte i hovedsagen (LuK), den tyske regering, den franske regering og Det Forenede Kongeriges regering samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber. Den 14. juli 2004 afholdt Domstolen retsmøde i sagen. Sag-

søgeren i hovedsagen (GAT) gav ligeledes sin mening til kende under retsmødet.

15. Under retsforhandlingerne for Domstolen er der forsvaret tre forskellige synspunkter. Domstolen skal afgøre, hvilken af disse tre antagelser der bedst svarer til ordlyden af og formålene med Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4.

16. LuK og den tyske regering har forsvaret en snæver fortolkning af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4. De er af den opfattelse, at artikel 16, nr. 4, kun finder anvendelse på en tvist om et patents gyldighed, hvis dette tvistepunkt udgør hovedpåstanden i sagen. De har bestridt, at spørgsmål, der rejses om et patents gyldighed og om krænkelse af et patent, ikke kan adskilles. De er af den opfattelse, at en sådan opfattelse bringer ligevægten mellem de forskellige kompetencer, der er indført med Bruxelles-konventionen, alvorligt i fare. Dette betyder nemlig, at næsten alle krænkelsessager er omfattet af enekompetencen i henhold til konventionens artikel 16.

17. Parterne ville dermed blive frataget de rettigheder, de tildeles i Bruxelles-konventionens artikel 2 (værneting ved sagsøgtes hjemting), men ligeledes i henhold til konventionens artikel 5, nr. 3 og 5, og artikel 6, nr. 1. Hertil kommer, at patenthaveren ville kunne anlægge alle krænkelsessagerne ved den samme ret (nemlig krænkerens hjemting), selv om han i henhold til konventionens artikel 16, nr. 4, skal anlægge sag ved retterne i alle de medlemsstater, hvor patentet er registreret.

18. GAT, den franske regering og Det Forenede Kongeriges regering har den modsatte opfattelse. De har forsvaret en vid fortolkning af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, af hensyn til en hensigtsmæssig retspleje.

19. De har understreget, at retterne i den medlemsstat, som har udstedt patentet, er bedst egnet til at behandle spørgsmålet om dets gyldighed, fordi de er nærmere ved de faktiske omstændigheder, og fordi de har bedre kendskab til patentudstedelsens retlige aspekter. Endvidere er spørgsmålene om et patents gyldighed og om krænkelse af et patent uadskillelige i praksis. Anvendelsen af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, på krænkelsessager gør det muligt af hensyn til retssikkerheden at forhindre indbyrdes modstridende afgørelser. Endvidere gør denne antagelse det muligt at undgå, at parterne omgår denne artikels regler om enekompetence. Hvis den påståede krænker nemlig anlægger et anerkendelsessøgsmål om, at der ikke foreligger en krænkelse, i stedet for at anfægte patentets gyldighed, kan denne sag — efter den modsatte opfattelse — ikke være

omfattet af artikel 16, nr. 4. Den franske regering har i denne henseende fremhævet Jenard-rapporten [5], som fastholdt, at afgørelser om patenters gyldighed er omfattet af medlemsstaternes kompetence.

IV — Stillingtagen

A — *Rammen: Domstolens praksis*

20. Kommissionen har forsvaret en tredje opfattelse, som er et mellemstandpunkt. Den har anført, at den ovenfor omtalte vide fortolkning af artikel 16, nr. 4, reelt indebærer, at alle patenttvister skal behandles af retterne i det land, hvor patentet er deponeret eller registreret. Kommissionen bestrider ikke, at denne løsning er ønskelig, men den er af den opfattelse, at ordlyden af artikel 16, nr. 4, ikke gør det muligt at forsvare en sådan løsning.

21. Kommissionen er imidlertid af den opfattelse, at det er vigtigt, at parterne ikke kan fratage Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, enhver betydning. De må ikke kunne vælge værnetinget i forhold til sagens hovedpåstand: gyldighed eller nullitet eller krænkelse. I en sag som den foreliggende gør det ingen forskel, om der nedlægges en hovedpåstand om, at et patent er en nullitet, eller om dette blot tjener som argument for, at der ikke foreligger en krænkelse. I henhold til artikel 16, nr. 4, er der alene én ret, som har kompetence til at træffe afgørelse om gyldighed eller nullitet. Andre spørgsmål vedrørende patentet er ikke omfattet af artiklens anvendelsesområde.

22. Jeg skal indledningsvis henvise til fast retspraksis, hvorefter betydningen af begreberne i Bruxelles-konventionen skal fastlægges selvstændigt med henblik på i videst muligt omfang at sikre, at de af konventionen følgende rettigheder og forpligtelser bliver lige og ensartede for de kontraherende stater og de af konventionen berørte personer [6].

23. Domstolens fortolkning skal dernæst bidrage til at gøre kompetencefordelingen mellem retterne forudsigelig. Hvis sagsøgeren i en privatretlig sag er i stand til let at fastlægge den ret, som sagen skal anlægges ved, og hvis sagsøgte let kan vide, hvilken ret han kan sagsøges ved, er både hensynet til retsbeskyttelsen og retssikkerheden tilgodeset. Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed, således som det anføres i 11. betragtning til forordning nr. 44/2001.

24. Domstolen har ligeledes gentagne gange fastslået, at Bruxelles-konventionens arti-

5 — EFT 1979 C 59, s. 1.

6 — Vedrørende Bruxelles-konventionens artikel 16, se kendelse af 5.4.2001, sag C-518/99, Gaillard, Sml. I, s. 2771, præmis 13.

kel 16, som en undtagelse fra hovedreglen om kompetencen i konventionens artikel 2, stk. 1, ikke bør fortolkes videre, end dens formål kræver, da bestemmelsen har den virkning, at parterne fratages den ret til valg af værneting, som de ellers ville have, og at de i visse tilfælde kan sagsøges ved en ret, som ikke er nogen af parternes hjemting. Dette har jeg allerede nævnt i indledningen [7]. Jeg er i øvrigt enig med generaladvokat Jacobs i det omfang, han har understreget, at man ikke skal tillægge en restriktiv fortolkning for stor vægt. Således som han har anført i forslaget til afgørelse i Gabriel-sagen [8], skal en undtagelse i lighed med andre lovfæstede bestemmelser gives sin egen betydning og fortolkes ud fra dens formål og ordlyd og ud fra systematikken i og formålet med den retsakt, i hvilken den indgår.

25. Et fjerde princip, som Domstolen har opstillet i retspraksis vedrørende Bruxelles-konventionen, er, at der foreligger en særlig snæver sammenhæng mellem tvisten og retterne på det sted, hvor skaden er sket, hvilket begrunder, at det er disse retter, der tillægges kompetencen af retsplejehensyn og af hensyn til tilrettelæggelsen af retssagen [9].

26. Domstolen har under hensyn til disse principper allerede gentagne gange fortolket begreberne i Bruxelles-konventionens artikel 16. Hovedparten af afgørelserne vedrører enekompetencen i sager om fast ejendom i henhold til konventionens artikel 16, nr. 1. Domstolen har én gang udtalt sig om artikel 16, nr. 4.

27. I dommen i Reichert og Kockler-sagen [10] understregede Domstolen, at den afgørende begrundelse for, at retterne i den kontraherende stat, hvor ejendommen er beliggende (Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 1), er enekompetente, er, at retten på det sted, hvor den faste ejendom er beliggende, bedst er i stand til at skaffe sig kendskab til de faktiske forhold og anvende de gældende retsregler og sædvaner, som normalt er reglerne og sædvanerne i den stat, hvor ejendommen er beliggende. Enekompetencen for retterne i den kontraherende stat, hvor den faste ejendom er beliggende, omfatter ikke samtlige sager om tinglige rettigheder over fast ejendom. Enekompetencen er derimod (i det væsentlige) begrænset til de sager, hvori der skal tages stilling til en fast ejendoms udstrækning og bestanddele, ejendommens ejer- og besiddelsesforhold, eller eksistensen af andre tinglige rettigheder over ejendommen.

28. I Duijnstee-dommen [11] fortolker Domstolen enekompetencen for retterne i den medlemsstat, på hvis område et patent er

7 — Jf. den i fodnote 6 omtalte kendelse, præmis 14.

8 — Dom af 11.7.2002, sag C-96/00, Sml. I, s. 6367, punkt 46 i forslaget til afgørelse.

9 — Kronhofer-dommen, nævnt ovenfor i fodnote 3, præmis 15 (vedrørende Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3).

10 — Dom af 10.1.1990, sag C-115/88, Sml. I, s. 27, præmis 10 og 11.

11 — Dom af 15.11.1983, sag 288/82, Sml. s. 3663, præmis 22.

blevet udstedt (eller ansøgt), i henhold til Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4. Domstolen begrunder denne kompetence med, at »disse retter er bedst egnet til at behandle sager, hvorunder selve tvisten drejer sig om patentets gyldighed eller om, hvorvidt deponering eller registrering har fundet sted«. Domstolen sondrer mellem disse tvister og andre sager, der drejer sig om et patent, men som ikke er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 16, nr. 4. Krænkelsessager er f.eks. omfattet af denne sidstnævnte type sager, men også f.eks. det spørgsmål, der var rejst i Duijnstee-dommen, nemlig om arbejdsgiver eller arbejdstager var indehaver af patentet.

29. Domstolen byggede navnlig sit synspunkt på Jenard-ekspertrapporten [12] og på patentkonventionerne, der foretager en klar sondring mellem dels udstedelse og registrering af et patent, dels krænkelser.

B — *Hvad bestemmer Bruxelles-konventionens ordlyd?*

30. I henhold Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, der findes i Afsnit II, Afdeling 5, med overskriften »Enekompetence«, behandles visse tvister om patenter og andre industrielle ejendomsrettigheder af retterne i den medlemsstat, hvor rettigheden er deponeret eller registeret.

31. Enekompetencens bindende karakter fremgår af Bruxelles-konventionens artikel 17 og 18. Det eneste spørgsmål er, hvilke tvister konventionens artikel 16, nr. 4, finder anvendelse på.

32. For det første er det under hensyn til ordlyden af artikel 16, nr. 4, åbenbart, at lovgiver ikke har haft til formål at underlægge alle tvister om patenter — og de andre industrielle ejendomsrettigheder — denne enekompetence. Artiklen vedrører nemlig udelukkende tvister om registrering eller gyldighed af patenter og andre rettigheder. Bestemmelsen nævner ikke udtrykkeligt tvister om patentkrænkelser. Bestemmelsen adskiller sig i denne forstand fra artikel 229 A EF, som giver mulighed for at tillægge Domstolen kompetence i alle tvister om fællesskabsretlige industrielle ejendomsrettigheder.

33. Den forelæggende ret har navnlig fremhævet den engelske udgave, som synes at anvende en bredere formulering af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, end artikel 16, nr. 1-3. Artikel 16, nr. 4, omtaler »proceedings concerned with«, mens artikel 16, nr. 1-3, vedrører »proceedings which have as their

12 — Jf. fodnote 5.

object«. De andre sprogudgaver, såsom den tyske, franske, italienske og nederlandske udgave, indeholder ikke denne forskel, mens betydningen af denne anderledes formulering ikke fremgår klart af den engelske version. Kommissionen har i sine bemærkninger detaljeret analyseret den forskel, som den forelæggende ret har hæftet sig ved i den engelske udgave. Kommissionen er af den opfattelse, at denne forskel ikke er relevant, da den ikke findes i de andre sprogudgaver, og da der i øvrigt ikke er noget, som tyder på, at lovgiver herved har villet begrænse betydningen af artikel 16, nr. 4. Kommissionen har i denne henseende henvist til ovennævnte Jenard-rapport [13]. Jeg er enig med Kommissionen i denne henseende.

34. I henhold til Bruxelles-konventionens artikel 19 skal en ret i en kontraherende stat, for hvilken der indbringes en retstvist, der henhører under en i en anden kontraherende stat beliggende rets enekompetence i medfør af konventionens artikel 16, på embeds vegne erklære sig inkompetent. Den franske udgave præciserer — i modsætning til den tyske, engelske, italienske og nederlandske — at der skal være tale om en sag »à titre principal« (o.a. »i det væsentligste« i den danske udgave). Artikel 19 blev drøftet i detaljer under retsforhandlingerne for Domstolen. Det fremgik således klart, at denne artikel ikke udgør en kompetenceregel, og at dens fortolkning ikke er afgørende for fortolkningen af Bruxelles-konventionens artikel 16. Uafhængigt af fortolkningen af artikel 19 er det efter Bruxelles-konventionen ikke udelukket, at artikel 16, nr. 4, ligeledes vedrører tvister, hvor retten ikke skal erklære sig inkompetent ved sagens anlæggelse.

35. Jeg sammenfatter: Bruxelles-konventionen indeholder en bindende regel om kompetencefordeling, men dette indebærer ikke, at alle patenttvister er omfattet af artikel 16, nr. 4. På den anden side fremgår det ikke af Bruxelles-konventionens ordlyd, at lovgiver har ønsket at begrænse denne artikels anvendelse til sager, hvor hovedpåstanden vedrører et patents gyldighed eller — som i denne sag — nullitet.

C — *Stillingtagen*

36. Således som jeg allerede har anført, ønsker den forelæggende ret at få fastslået udstrækningen af den enekompetence, som retterne i den stat, hvor et patent er deponeret eller registreret, har i henhold til Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4. I indlæggene for Domstolen er opstillet tre synspunkter (jf. mere detaljeret afsnit III i dette forslag til afgørelse):

— Første synspunkt: Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, finder kun anvendelse, hvis hovedpåstanden i sagen vedrører gyldigheden af patenter.

13 — Jf. fodnote 5 ovenfor.

— Andet synspunkt: Spørgsmålene om gyldigheden og krænkelse af patenter kan i praksis ikke adskilles, og konventionens artikel 16, nr. 4, finder ligeledes anvendelse på krænkelsessager.

— Tredje synspunkt: Alene den ret, der er angivet i konventionens artikel 16, nr. 4, har kompetence til at fastslå, om et patent er gyldigt eller en nullitet. Andre spørgsmål, der rejses vedrørende patenter, er ikke omfattet af anvendelsesområdet for artikel 16, nr. 4.

37. Jeg opfordrer Domstolen til at tilslutte sig det tredje synspunkt af følgende årsager.

38. For det første skal det andet synspunkt forkastes. Således som Domstolen understregede i Duijnstee-dommen, fastsætter Bruxelles-konventionen en sondring mellem dels tvister om udstedelse eller registrering af et patent, hvilke navnlig vedrører gyldigheden af patenter, dels tvister om patentkrænkelse. Selv om det andet synspunkt er tiltalende ud fra hensynet til retssikkerheden og den retlige enhed, er det ikke foreneligt med lovgivers udtrykkelige valg om ikke at underlægge alle tvister om patenter og andre industrielle ejendomsrettigheder reglen i Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4.

39. Det første synspunkt skal ligeledes forkastes. Uanset at det er foreneligt med en ren grammatisk fortolkning af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, giver det sagsøgeren i en civil sag mulighed for at omgå det bindende valg af værneting i artikel 16, nr. 4, hvilket den foreliggende sag ganske godt illustrerer. Hvis dette første synspunkt skal følges, har GAT med rette anlagt sag ved en tysk ret med påstand om, at der ikke foreligger en krænkelse. Denne virksomhed kunne nemlig have valgt som hovedpåstand at anfægte gyldigheden af de LuK tilhørende patenter ved en civil ret. I så fald skulle virksomheden i overensstemmelse med Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, have anlagt sag ved retten i den medlemsstat, hvor patentet er registreret, nemlig Den Franske Republik.

40. En sådan valgfrihed for sagsøgeren i en civil sag — og de konsekvenser, der følger heraf for retternes kompetence — skader systemets forudsigelighed for sagsøgte og dermed et af de grundlæggende principper, der er opstillet i Domstolens praksis [14]. Denne valgfrihed er ligeledes uforenelig med formålet med og rækkevidden af Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, som nemlig opstiller en bindende regel.

41. Det tredje synspunkt kan derimod meget let forsvares. Det indebærer, at enekompetencen i artikel 16, nr. 4, altid er afgørende,

14 — Jf. punkt 23 ovenfor.

når gyldigheden af et patent, der er udstedt af en myndighed i en medlemsstat — eller er registreret ved denne myndighed — anfægtes i en civil sag. Det er navnlig selve myndighedens afgørelse, der er omtvistet, hvilken afgørelse dermed har forvaltningsretlige elementer. En national myndigheds afgørelse skal i videst muligt omfang underlægges retlig kontrol ved retten i den pågældende stat og ikke ved retten i en fremmed stat. Jeg ser her ligeledes en parallel til Reichert og Kockler-dommen, hvori Domstolen støttede sig til argumentet om nærhed i forbindelse med visse sager om fast ejendom (jf. punkt 27 ovenfor).

42. Ovennævnte betragtninger finder anvendelse uafhængigt af den procedure, der danner ramme for anfægtelsen af gyldigheden. Det formål, der forfølges med proceduren, er afgørende, og ikke hvorledes sagsøgeren formulerer hovedpåstanden i en sag. Den forelæggende ret ønsker ligeledes oplyst, om det har betydning, på hvilket stadium i sagen spørgsmålet om gyldighed eller nullitet rejses. Efter min opfattelse skal dette spørgsmål besvares benægtende. Det væsentligste indhold i den løsning, jeg foreslår, består i, at alene retten i den medlemsstat, hvor patentet er deponeret eller registreret, kan behandle spørgsmålet om gyldighed. Når dette er tilfældet, er det tidspunkt i sagen, hvor spørgsmålet om gyldigheden rejses, uden betydning, rent bortset fra, at Bruxelleskonventionen i videst muligt omfang skal gives en selvstændig fortolkning uden henvisning til medlemsstaternes retsplejeregler.

43. I »rene« krænkelsessager mangler denne forbindelse til de nationale myndigheder. Disse tvister vedrører krænkelsen af en subjektiv ret, der tilhører en person, og adskiller sig i princippet ikke fra andre sammenlignelige civilretlige tvister vedrørende subjektive rettigheder, der ikke er en industriel ejendomsrettighed. Denne opfattelse vedrørende forskellen mellem sager om patentkrænkelse og sager om bekræftelse af et patent bygger direkte på Bruxelles-konventionens ordlyd. Sondringen blev godkendt af Domstolen i Duijnstee-dommen, således som jeg allerede har understreget.

44. Lovgiver har udtrykkeligt valgt ikke at underlægge krænkelsen af et patent (eller f.eks. af et varemærke) kompetencereglen i Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4. Det er ikke korrekt — ligeledes i forhold til systemets ligevægt — at fortolke artikel 16, nr. 4, således, at »rene« krænkelsessager ikke er omfattet af anvendelsen af hovedreglen i Bruxelles-konventionens artikel 2. Endvidere ville en sådan fortolkning være i strid med Domstolens praksis om, at undtagelserne fra

hovedreglen i Bruxelles-konventionens artikel 2, stk. 1, ikke bør fortolkes videre, end deres formål kræver [15].

45. For fuldstændighedens skyld henviser jeg endvidere til Gartner Electronic-dommen [16], der vedrørte Bruxelles-konventionens artikel 21. Denne artikel regulerer den situation, at krav fremsættes mellem de samme parter for retter i forskellige kontraherende stater. Domstolen fremhævede i den dom det forhold, at sagsøgers krav er afgørende ved fastlæggelsen af den retlige kompetence og ikke sagsøgtes anbringender. Hvis dette ikke var tilfældet, kunne kompetencefordelingen ændres alt efter indholdet af det svarskrift, der nødvendigvis først indgives, når sagen er under behandling. Hertil kommer, at hvis der skulle tages hensyn til sagsøgtes anbringender, kunne sagsøgte handle i ond tro og hindre en allerede verserende sag.

46. Gartner Electronic-dommen indebærer efter min opfattelse ikke, at Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 4, ikke finder anvendelse, når sagsøgte anfægter gyldigheden af et patent i forbindelse med en krænkelsessag. Bruxelles-konventionen fastsætter tilstrækkelige mekanismer til at tilgodese hensynet til en effektiv retsbeskyttelse. Den ret, for hvem spørgsmålet om krænkelse er blevet indbragt, kan overføre hele sagen, eller den kan udsætte sagen, indtil retten i en anden medlemsstat, som har kompetence i henhold til artikel 16, nr. 4, har behandlet spørgsmålet om patentets gyldighed, og den kan også selv behandle sagen, hvis sagsøgte handler i ond tro.

47. En slutbemærkning: Et af hovedargumenterne i de indlæg, der er indgivet til Domstolen, vedrører opbygningen af retspraksis og procesøkonomiske hensyn. Ud fra dette synspunkt giver det valgte synspunkt imidlertid ikke en ideel løsning. Risikoen for, at retterne i flere medlemsstater er involveret i den samme sag og træffer forskellige afgørelser, er ikke mindre end i de andre foreslåede løsninger. Patenthaveren har nemlig ofte patenter på det samme produkt eller den samme fremstillingsmåde i flere medlemsstater. Retterne i disse forskellige medlemsstater har dermed samtidig enekompetence, når gyldigheden af et patent anfægtes under en krænkelsessag. Dette gør det ikke just lettere at føre en sag om krænkelse.

15 — Jf. punkt 24 ovenfor.

16 — Dom af 8.5.2003, sag C-111/01, Sml. I, s. 4207.

V — Forslag til afgørelse

48. Jeg opfordrer Domstolen til at besvare det af Oberlandesgericht Düsseldorf stillede spørgsmål således:

»Artikel 16, nr. 4, i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, fastlægger retternes kompetence, når der i en sag rejses spørgsmål om, hvorvidt et patent eller en anden industriel ejendomsrettighed, der er nævnt i denne bestemmelse, er gyldigt eller en nullitet. Artiklen finder derfor anvendelse, når sagsøgte i en sag, hvor der er nedlagt påstand om, at der foreligger en patentkrænkelse, eller sagsøger i en sag, hvor der er nedlagt påstand om, at der ikke foreligger en krænkelse, gør gældende, at patentet er ugyldigt eller en nullitet.«